

امکان راهبردی تحقق اهداف تمدنی انقلاب اسلامی

(خوانش سیاسی بیانیه گام دوم انقلاب)

مهدی نادری

استادیار علوم سیاسی دانشگاه شاهد

شهره پیرانی

استادیار علوم سیاسی دانشگاه شاهد

چکیده

براساس بیانیه گام دوم، هدف غایی تحقق انقلاب اسلامی شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی است. رسیدن از وضع موجود به وضع مطلوب نیازمند شناخت فرصت‌ها، تهدیدها، قوت‌ها و ضعف‌های مسیر مذکور است. از نظرگاه منبع‌شناسی، بیانیه گام دوم به مثابه سندی است که صادرکننده آن بیش از هر کسی بدلیل اشراف اطلاعاتی، از کم و کیف وضعیت انقلاب اسلامی در گذشته و حال مطلع‌تر است. نظر به اهمیت این مسئله، این مقاله با کاربست منطق تحلیل سیستمی سوات (SOWT) درصدد پاسخگویی به این سوال است: «آیا امکان تحقق اهداف تمدنی انقلاب اسلامی براساس بیانیه گام دوم وجود دارد؟». در راستای پاسخ به سوال اصلی، روش پیشبرد مقاله کیفی و از نوع تحلیل اسنادی است. یافته‌های تحقیق بر این نکته تاکید دارد قوت‌های انقلاب بر ضعف‌ها و فرصت‌های آن بر تهدیدها در آستانه عبور از چهل سالگی فزونی دارد. از اینرو می‌توان با طراحی راهبردی، امکانی برای پیشینه کردن قوت‌ها و فرصت‌ها و کمینه کردن ضعف‌ها و تهدیدها انقلاب فراهم ساخت که تمدن نوین اسلامی را محقق سازد. لازمه تحقق این امر خطیر، بسیج منابع، امکانات و ظرفیت‌های مردمی و حکمرانی در راستای راهبرد اتخاذی است.

واژگان کلیدی: بیانیه گام دوم، انقلاب اسلامی، تمدن اسلامی، SOWT

مقدمه

تمایز اصلی انقلاب اسلامی ایران در مقایسه با انقلاب‌های بزرگ جهان در ماهیت دینی آن می‌باشد. حرکت انقلاب اسلامی در مسیر خلاف سیاست سکولار حاکم بر جهان، زمینه‌ای را فراهم ساخت که برخی از نظریه‌پردازان انقلاب در دیدگاه‌های خود در باب چیستی، چرایی و چگونگی وقوع انقلاب تجدیدنظر نمودند. وقوع چنین انقلابی در عصر سکولار معاصر و تداوم آرمان‌ها، ارزش‌ها و هنجارهای آن در طول چهار دهه، چرخشی معنادار و بنیان‌افکن در عالم جهاننداری و جهان‌گشایی، سیاست‌دانی و سیاستمداری است. نگاهی اجمالی به زمینه و زمانه ایران معاصر، موبد این مدعاست که از طرفی، جمهوری اسلامی در مقایسه با رژیم‌های پهلوی و قاجار، توفیقات بیشتری در تعالی زندگی مادی و معنوی ملت ایران داشته و از طرف دیگر، جمهوری اسلامی در مقایسه با دولتهایی که روزگاری بصورت مستقیم یا غیر مستقیم، مستعمره دولتهای خارجی و تحت یوغ استبداد داخلی بوده‌اند و اکنون در مسیر توسعه و پیشرفت گام گذاشته‌اند؛ توانسته است هویت مستقل‌تر و عزتمندتری در عرصه جهانی به نمایش بگذارد که به اعتقاد صاحب‌نظران جهانی، در حال حاضر از قدرت‌های برتر در منطقه غرب آسیا و تاثیرگذار در عرصه جهانی به شمار می‌آید. بی تردید این توفیقات مرهون جهت دهی آرمان‌ها و هنجارهای انقلاب اسلامی در روح و کالبد سیاستمداران ایرانی به همراه درایت و مقاومت ملت ایران در مقابل تنگناها و دشواریها می‌باشد.

در رابطه با پدیده «انقلاب اسلامی» اساساً دو دیدگاه وجود دارد. دیدگاه اول، از منظر تاریخی و جامعه‌شناختی صرف به پدیده انقلاب می‌نگرند و آن را همچون هر پدیده تاریخی دیگر دارای تاریخ مصرف و انقضائی می‌پندارند. از این نظرگاه، پدیده انقلاب اسلامی تابع عوامل و شرایطی در تاریخ تحولات اجتماعی و سیاسی ایران معاصر، در دهه پنجاه شمسی به رهبری امام خمینی ره به وقوع پیوست و عمر آن به پایان رسید؛ و پس از آن فصل جدیدی از دفتر تحولات اجتماعی و سیاسی ایرانیان گشوده شده است که نباید و نمی‌تواند تماماً با هنجارها و ارزش‌های انقلاب اسلامی هم‌نوایی و همخوانی داشته باشد. در پاسخ به چرایی این دیدگاه، طرفداران بر این نکته تاکید دارند که مقتضای جهان پس‌انقلاب اسلامی با پایان جنگ سرد، شکل‌گیری سیاست‌های جدید در نظام بین‌الملل، نظم نوین جهانی و ورود به عرصه جهانی شدن تغییر نموده و نمی‌توان با منطق پیشین در میدان تحولات جهانی گوی سبقت از رقبا را گرفت. دیدگاه دوم، کاملاً متفاوت با دیدگاه اول بوده و از نظرگاه اندیشگی به پدیده انقلاب اسلامی می‌نگرد. بر اساس این دیدگاه، انقلاب اسلامی از آن جهت که انقلاب دینی بوده است حاوی پیام‌هایی برای انسان به ماهو انسان می‌باشد که مقتضیات زمانی و مکانی نمی‌تواند بر نفس آن پیام‌ها - عدالت‌خواهی، آزادی خواهی، معنویت خواهی، اخلاق‌گرایی، سعادت‌مندی، رفاه طلبی، و ظلم‌ستیزی - غبار فراموشی نشاند. چنانچه نخبگان جامعه و توده مردم از ارزش‌ها، هنجارها و آرمان‌های انقلاب تخطی نکنند، انقلاب اسلامی در پیشبرد اهداف و نقش آفرینی در حیات سیاسی و اجتماعی زنده خواهد بود. از این منظر، زمامداران و ملت ایران از یک سو برخوردار از دستاوردهای انقلاب می‌باشند و از سوی دیگر وظیفه دارند به منظور تحقق اهداف کامل انقلاب - تمدن نوین اسلامی - همچنان بر مبانی و اصول انقلاب جهد و مقاومت نمایند. دیدگاه دوم، دیدگاهی است که توسط بنیان‌گذار انقلاب اسلامی بصورت خاص در وصیت‌نامه سیاسی و اجتماعی خود به ملت ایران انعکاس یافته و پس از آن توسط مقام معظم رهبری همچنان تاکید و گفتمان‌سازی شده است. اخیراً رهبر انقلاب در آستانه چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی بیانیه‌ای با عنوان «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران صادر نمودند و نخبگان حکومتی و غیر حکومتی، مردم و بالخصوص جوانان را به اهتمام، بسیج منابع و امکانات در تحقق اهداف کامل انقلاب اسلامی فراخواندند. نظر به اهمیت این بیانیه و جایگاه رهبری در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در تعیین سیاست‌گذاری‌ها کلی نظام جمهوری اسلامی، نگارندگان در این مقاله با روش کیفی از نوع تحلیل اسنادی و کاربست منطق

تحلیل سیستمی سوات درصدد پاسخ به این سوال اصلی هستند: «آیا امکان تحقق اهداف تمدنی انقلاب اسلامی براساس بیانیه گام دوم وجود دارد؟».

۱. منطق پیشبرد پژوهش

الگوی تحلیل سوات (SWOT) ابزاری مهم، جهت شناسایی تهدیدها و فرصت‌های محیط خارجی یک سیستم و نیز شناخت ضعف‌ها و قوت‌های داخلی آن، برای سنجش وضعیت و برنامه ریزی راهبردها جهت هدایت و کنترل آن سیستم است (Kangas et al. 2003). تجزیه و تحلیل swot که خود مخفف عبارات، قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها^۱ و تهدیدات^۲ است، با شناسایی عوامل درونی (قوت و ضعف) در کنار عوامل بیرونی (فرصت و تهدید) به ترسیم اهداف و راهکارها می‌پردازد (Hazzan. et al. 2018). در این مدل، فرصت‌ها و تهدیدها نشانگر موقعیت‌های مناسب یا ناخواسته عمده محیط بیرونی و بالعکس قوت‌ها و ضعف‌ها دربردارنده موقعیت‌های مطلوب و نامطلوب (شایستگی‌ها، توانایی‌ها، مهارت‌ها و کمبودها) محیط درونی در راستای دست‌یابی به اهداف مورد نظر است. بی‌شک وجود مجموعه متغیرهای فرصت، تهدید، قوت و ضعف در این تحلیل تازگی ندارد، اما نوآوری این تکنیک در هماهنگی و ارتباط نظام‌مند بین این متغیرها بسیار در خور توجه است (گاگار، ۱۳۸۵: ۳) پیرس و رابینسون مهمترین ویژگی این روش را این می‌دانند که در تحلیل داده‌ها و تدوین آن به تحلیل‌های کمی و محاسبات ریاضیاتی نیازی ندارند (پیرس و رابینسون، ۱۳۹۳: ۳۰۷-۳۰۹).

تجزیه و تحلیل به شیوه سوات کمک می‌کند یک سیستم روی نقاط قوت خود تمرکز کند، ضعف‌ها و تهدیدات را به حداقل برساند، و با در نظر گرفتن فرصت‌های موجود، این امکان را فراهم می‌سازد که آیا اهداف قابل دست‌یابی هستند یا خیر؟ این تحلیل به سازمان، نهاد یا واحد سیاسی در حال ماموریت کمک می‌کند تا با محیط اجتماعی سازگاری برقرار کنند و برنامه‌های عملیاتی موثر و ارزیابی‌های عینی را به منظور حداکثر رساندن مزایا مدنظر قرار دهد (SWOT Analysis; Raising Capacity of Your Organization, 2012). سوات اهداف قابل دستیابی را تعیین می‌کند؛ سپس عوامل کلیدی از غیرکلیدی را تفکیک می‌کند و در نهایت زمان پیشنهاد و انتخاب استراتژی‌ها را مورد توجه قرار می‌دهد (علی احمدی، فتح‌الله و تاج‌الدین، ۱۳۸۲: ۲۴۷). تکنیک سوات طی سه گام انجام می‌شود:

- ۱- جمع‌آوری و ارزیابی نقاط قوت و ضعف درونی
 - ۲- جمع‌آوری و ارزیابی تهدیدات و فرصت‌های محیط خارجی
 - ۳- ارتباط برقرار نمودن و تحلیل کردن این دو دسته از متغیرهای داخلی و خارجی (Hazzan. et al, 2018).
- تحلیل سوات متشکل از دو بخش عوامل درونی و عوامل بیرونی هستند:

الف. عوامل درونی: عواملی که در اختیار یک کشور قرار دارد و بنابراین بر فعالیت‌های داخلی این کشور نیز تاثیر می‌گذارد. عوامل درونی متشکل از قوت‌ها و ضعف‌ها هستند. هدف از بررسی محیط درونی شناسایی نقاط قوت، به منظور کسب بهره‌مندی بیشتر و شناخت نقاط ضعف، برای جلوگیری از زیان احتمالی است.

ب. عوامل بیرونی: این عوامل در محیط خارجی سیستم بوده و بر فعالیت‌های آن تاثیر می‌گذارند. این عوامل در اختیار محیط نبوده و کشور و سیستم نمی‌تواند بر آنها تاثیرگذاری مشخصی داشته باشد. عوامل بیرونی دربردارنده فرصت‌ها و چالش‌ها

هستند. هدف از بررسی عوامل بیرونی، آگاهی از فرصت‌هایی است که می‌تواند منافع یک کشور را فراهم کند و نیز شناخت تهدیداتی است که باید از آنها در راستای کاهش مضرات اجتناب کرد.

منظور از فرصت‌ها و تهدیدات خارجی، محیط سیاسی بین‌المللی، رویدادهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، تکنیکی و رقابت‌زایی است که می‌توانند به میزان زیادی در آینده یک واحد سیاسی سودآور یا زیان‌آور باشند و شناسایی روابط بین آن‌ها برای سیاست‌سازان بسیار مهم است. ترکیب جمعیت، مهاجرت، تغییر نگرش‌ها و ارزش‌ها در نسل جوان، تاثیر محیط بیرونی خارج از کنترل (همانند تاثیرات فضای مجازی) و مواردی از این دست، مثال‌هایی از فرصت‌ها و تهدیدهایی هستند که برای یک واحد سیاسی وجود دارند. اصل مهم مدیریت استراتژیک این است که یک واحد سیاسی باید برای بهره‌مندی از فرصت‌های بیرونی و اجتناب از تاثیرات منفی تهدیدات یا خنثی‌سازی و کم‌کردن تاثیرات تهدیدات، به برنامه‌ریزی راهبردی دست بزند. بر این اساس، نظارت و ارزیابی فرصت‌ها و تهدیدات می‌تواند موفقیت‌های یک نظام سیاسی را تضمین کند (دیوید، ۱۳۸۹).

استراتژی‌های ترکیبی در مدل سوات:

در مدل سوات پس از مشخص نمودن هر یک از عوامل قوت، ضعف، فرصت، تهدید و نوشتن آن‌ها در خانه‌های مربوط به خود، از محل برخورد هر یک از آنها راهبردهای مورد نظر حاصل می‌گردد. بنابراین همواره این ماتریس چهار دسته راهبرد را پیش روی ما قرار میدهد:

محیط درونی و بیرونی	قوت (Strengthen)	ضعف (Weakness)
فرصت‌ها (Opportunity)	استراتژی قوت - فرصت SO	استراتژی ضعف - فرصت WO
تهدیدها (Threat)	استراتژی قوت - تهدید ST	استراتژی ضعف - تهدید WT

۲. تحلیل «بیانیه گام دوم» براساس مدل سوات

بر اساس بیانیه گام دوم، نگارندگان برای فهم دقیق موقعیت کنونی انقلاب اسلامی در نظام بین‌الملل به احصاء قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و چالش‌های انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم پرداخته‌اند:

۲-۱. قوت‌های انقلاب اسلامی در چهل سالگی

منظور از قوت‌ها، جنبه‌ها یا ویژگی‌های مثبت یک سیستم می‌باشند. این راهبرد نقاط مثبت (توان و نقاط قوت) را ارزیابی می‌کند و می‌تواند یک حالت هم‌افزایی ایجاد کند (SWOT Analysis; Raising Capacity of Your Organization, 2012). در این راهبرد، سیستم یا واحد سیاسی با پاسخ به سوالاتی نظیر زیر بر نقاط قوت خود آگاهی می‌یابد:

۱. شما چه کارهایی را بهتر از رقبایتان انجام می‌دهید؟

۲. شما به چه منابع ارزشمندی دسترسی دارید که رقیبتان از آن‌ها محرومند؟
۳. شما را به داشتن چه چیزهایی و چه برتری‌هایی می‌شناسند؟

در واقع نقاط قوت؛ منابع طبیعی، مهارت یا مزیت‌هایی است که یک دولت نسبت به رقبا و نیازهای آنها از آن بهره‌مند است و برای دست‌یازیدن به اهداف خود به آنها تکیه دارد. کشورها اغلب بر مبنای این نقاط قوت و مزیت، در مسیر رشد، شکوفایی و تأمین منافع خود حرکت می‌کنند، بنابراین، باید این نقاط قوت را تقویت نمود و از آنها به عنوان امتیاز رقابتی در مواجهه با رقبا استفاده کرد. براساس بیانیه گام دوم، قوت‌های گفتمان انقلاب اسلامی در شش محور (هویتی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی، علمی و فناوری، نظامی و ظرفیتی) می‌توان احصاء نمود. فهرست قوت‌های گفتمان انقلاب اسلامی را می‌توان در جدول ذیل (شماره ۱) مشاهده کرد:

۲-۲. ضعف‌های انقلاب اسلامی در چهل سالگی

ضعف‌ها، ویژگی‌های منفی و کاستی‌هایی است که سیستم را در معرض شرایط نامساعد نسبت به دیگران قرار می‌دهد. هدف از این راهبرد، کاهش ضرر و افزایش سود است. در این راهبرد، سیستم یا واحد سیاسی با پاسخ به سوالاتی از قبیل سوالات زیر، نسبت به نقاط ضعف خود آگاهی می‌یابد:

۱. زمینه‌هایی نیاز دارید که بهتر شوید؟

۲. دیگران شما را به نداشتن چه ویژگی‌هایی می‌شناسند؟

۳. فاقد چه منابع با ارزشی هستید؟

ضعف یک محدودیت، نقص و کمبود در منابع، مزیت‌ها، و توانایی‌هایی است که ممکن است که سبب اختلال در رسیدن یک کشور به اهدافش شود. بنابراین لازم است تا این عوامل در حد امکان به کمترین میزان برسند و یا آنها را اصلاح نمود. براساس بیانیه گام دوم، ضعف‌های گفتمان انقلاب اسلامی در چهار محور (هویتی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی) قابل احصاء هستند. می‌توان فهرست ضعف‌های گفتمان انقلاب اسلامی را در جدول ذیل (شماره ۲) مشاهده کرد:

ردیف	جدول شماره ۲: ضعف‌های (W) گفتمان انقلاب اسلامی براساس بیانیه گام دوم
W1	ضعف‌های هویتی ۱. رویگردانی برخی از مسئولان از ارزشهای دینی و انقلابی ۲. بی‌توجهی به آرمان‌ها و شعارهای انقلاب در برهه‌های ۴۰ ساله ۳. زیانهای جبران‌ناپذیر اخلاقی، اقتصادی، دینی و سیاسی سبک زندگی غربی به ملت ایران
W2	ضعف‌های سیاسی وسوسه مال، مقام و ریاست در برخی از مسئولان
W3	ضعف‌های اجتماعی ۱. عدم تحقق کامل عدالت در کشور ۲. بیکاری جوانان ۳. فقر درآمدی طبقه ضعیف
	۱. عملکرد ضعیف مسئولان در امر اقتصادی

۲. عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی در امر اقتصاد ۳. وابستگی اقتصادی به نفت ۴. دولتی بودن بخش‌های اقتصادی ۵. نگاه اقتصادی به خارج و عدم توجه به ظرفیت‌های داخلی ۶. بودجه بندی معیوب و نامتوازن ۷. عدم ثبات سیاست‌های اجرائی اقتصاد ۸. عدم رعایت اولویت‌های اقتصادی ۹. هزینه‌های زائد و مسرفانه اقتصادی	ضعف‌های اقتصادی	W4
۴. عدم استفاده از ظرفیت‌ها بسیار بخاطر غفلت برخی از مسئولان ۵. استفاده اندک از ظرفیت نیروی انسانی کشور	ضعف‌های ظرفیتی	W5

۲-۳. فرصت‌های انقلاب اسلامی در چهل سالگی

فرصت‌ها عبارتند از چشم اندازه‌های مثبتی که می‌توانند عملکرد نهاد یا سازمان را در زمینه مورد مطالعه بهبود بخشند (SWOT Analysis; Raising Capacity of Your Organization, 2012). فرصت یک مزیت در محیط خارجی است برای دستیابی به اهداف و به عنوان نیروی شتاب دهنده ی سیستم عمل می کند. راهبرد شناسایی فرصت‌ها، براساس توانمندی در مقابل تهدیدات بنا شده و هدف آن افزایش توانمندی‌های موجود و کاهش تهدیدات است. در سطح کلان، فرصت وضعیتی است که به دولت‌ها این امکان را می دهد که با برنامه ریزی دقیق، اهداف خود را تامین و تهدیدها را دفع نمایند (بهروزی لک، قربانی، ۱۳۹۳: ۶۵). این راهبرد به تصمیم‌گیران کمک می کند روی نقاط قوت تمرکز کرده تا بتوانند ضعف‌ها و تهدیدات را به حداقل برسانند. این راهبرد در پی پاسخ به سوالاتی همچون زیر است:

۱. چه شرایط مناسبی پیش روی شما وجود دارد؟

۲. چه مجال هایی برای شما وجود دارد؟

۳. چه روندهای خوبی را مشاهده می کنید؟

براساس بیانیه گام دوم، می توان فرصت‌های گفتمان انقلاب اسلامی در محیط خارج را در دو محور فرصت‌های(هویتی و سیاسی) احصاء کرد. در جدول ذیل(شماره ۳)، فهرستی از این فرصت‌ها آمده است:

فرصت‌های (O) گفتمان انقلاب اسلامی براساس بیانیه گام دوم	ردیف
۱. بازتاب انقلاب در سراسر جهان سلطه ۲. تحرک جدید نهضت بیداری اسلامی براساس الگوی مقاومت در برابر سلطه آمریکا و صهیونیسم ۳. تکریم دنیا در بسیاری از عرصه ها به جوانان ایرانی	فرصت‌های هویتی گفتمان انقلاب اسلامی O1

۴. سقوط اخلاقی روزافزون غرب ۵. اعتراف به ناتوانی قدرتهای جهانی از ایران اسلامی در چهل سالگی انقلاب		
۱. نابودی ابرقدرت شرق و زوال ابرقدرت غرب در تقابل با انقلاب اسلامی ۲. عزتمندی ایران در عرصه جهانی و منطقه ای بخاطر دفاع از مظلومان جهان ۳. تقابل اسلام و استکبار به مثابه پدیده برجسته جهان معاصر ۴. نگاه امیدوارانه ملت‌های مظلوم و آزادی خواه به انقلاب اسلامی ۵. شکست سیاست‌های آمریکا در منطقه غرب آسیا و همکاران خائن در منطقه ۶. گسترش حضور قدرتمندانه سیاسی جمهوری اسلامی در غرب آسیا ۷. شکست پی در پی غرب در عرصه عملیاتی از محور مقاومت با رهبری ایران	فرصت‌های سیاسی گفتمان انقلاب اسلامی	O2

۴-۲. تهدیدهای گفتمان انقلاب اسلامی در چهل سالگی

تهدیدات، عوامل منفی و نامطلوب محیطی است که می‌تواند مشکلاتی را برای روند پیش روی اقدام در سازمان، نهاد یا واحد سیاسی مورد مطالعه ایجاد کند (SWOT Analysis; Raising Capacity of Your Organization, 2012). هدف راهبرد شناسایی تهدیدات، کاهش تهدیدات تا حد امکان است (مسعود و ساعی، ۱۳۹۶: ۲۸). در این راستا، تصمیم گیرندگان باید به سوالات زیر پاسخ دهند:

چه موانعی در برابر شما قرار گرفته است؟

رقبای شما دارند چه کارهایی می‌کنند؟

آیا تغییرات گوناگونی که در محیط رخ می‌دهد شما را تحت فشار قرار خواهد داد؟

تهدید به عنوان مانعی بر سر راه توسعه و پیشرفت یک کشور قرار دارد و آن را از رسیدن به اهداف باز می‌دارد. بر اساس بیانیه گام دوم، می‌توان تهدیدهای گفتمان انقلاب اسلامی را در سه محور تهدیدهای (هویتی، سیاسی و علمی) احصاء نمود. جدول ذیل (شماره ۴) گویای این تهدیدات است:

جدول شماره ۴: تهدیدهای (T) گفتمان انقلاب اسلامی براساس بیانیه گام دوم	ردیف
۱. انگیزه قوی دشمنان انقلاب برای تحریف و دروغ پردازی در مورد وقایع و دستاوردهای گذشته و حال انقلاب ۲. تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی ۳. تهاجم فرهنگی و معنوی دشمنان به جوانان، نوجوانان و حتی	تهدیدهای هویتی T1

نونهالان ۴. تکثر رهزنان فکر، عقیده و آگاهی ۵. تلاش‌های روزافزون غرب برای فساد جوانان ۶. تحریف اخبار دروغ و کوچک‌نمایی و بزرگ‌نمایی دشمنان ۷. توطئه‌واژگونه‌نمایی و پنهان‌سازی دشمنان در امر عدالت اجتماعی		
۱. نگاه کینه‌خواهانه و بدخواهانه رژیم‌های زورگو و قلدر ۲. تقابل ایران با استکبار(آمریکا) ۳. دشمنی‌های سرسختانه با انقلاب اسلامی ۴. پیشنهادهای فریبانه، خدعه‌گرایانه و دروغ‌نظام سلطه ۵. القاء رویگردانی از سیاست استکبارستیزی به تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران و همچنین افکار عمومی داخلی از جانب کانونهای فکر و توطئه‌ خارجی جهت حل مشکلات اقتصادی	تهدیدهای سیاسی	T2
۱. عقب‌بودن علمی کشور از قله‌های دانش جهانی(علی‌رغم پیشرفت‌های چشمگیر علمی)	تهدیدهای علمی	T3

۲. سناریوهای پیش‌روی انقلاب اسلامی براساس بیانیه گام دوم

بر اساس مدل سوات پس از برشمردن نقاط قوت (S)، ضعف (W)، فرصت (O) و تهدید (T) باید استراتژی‌های چهارگانه (SO، ST، WO، WT) حاصل از ترکیب پارامترهای مذکور برای بیشینه کردن منافع و کمینه کردن ضررها در راستای تحقق هدف عالی انقلاب اسلامی - تمدن‌سازی نوین اسلامی - طراحی نمود:

۱-۳. استراتژی‌های ناظر بر قوت‌ها و فرصت‌های انقلاب اسلامی (SO):

در اجرای این راهبرد، تلاش می‌شود با استفاده از نقاط قوت درونی، از فرصت‌های بیرونی و بین‌المللی بیشترین بهره‌برداری صورت گیرد؛ کشورها اغلب برای رسیدن به چنین موقعیتی سعی می‌کنند با بهره‌گیری به قابلیت‌ها و مزیت‌های درونی خود، داشته‌های خود را تبدیل به شایستگی‌های قابل استفاده و منحصر به فرد و در نتیجه دارای برتری رقابتی نمایند و از رویدادها و روندهای جاری بهره‌گیرند. با توجه به نقاط «قوت داخلی و فرصت‌های بیرونی» انقلاب اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم، راهبردهای انقلاب اسلامی چنین است:

یک. صدور مبتنی بر عقلانیت آرمانها و ارزش‌های انقلاب اسلامی ($S1+O1=SO1$): از آنجا که انقلاب اسلامی ایران یک گفتمان سیاسی و فرهنگی و فراتر از یک حادثه تاریخی و پدیده‌ی سیاسی صرف است و دارای ماهیتی فراملی، رهایی‌بخش، جهان‌شمول و الهام‌بخش است، می‌تواند در بسترهای اجتماعی-سیاسی گوناگون اعم از همسو یا غیر همسو با تاکید بر حقانیت و برتری‌های خود گسترش یابد و در چارچوب سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران الهام‌بخش ملت‌های مسلمان و ستمدیده سراسر دنیا باشد (دهقانی فیروزآبادی و دادفر، ۱۳۸۸: ۱۳۰-۱۲۸) در کلام امام خمینی (ره) نیز با وجود تاکید بر لزوم صدور انقلاب (صحیفه نور، جلد ۱۰: ۱۱۵)، صدور انقلاب اسلامی به معنای ایجاد انقلاب (در معنای سیاسی آن) در سایر کشورها نیست، بلکه استعاره‌ای برای بیداری ملت‌ها و دولت‌ها (صحیفه نور، جلد ۱۷: ۲۴۹؛ صحیفه نور، جلد ۱۲: ۲۸۳) و

انتشار ارزش‌ها، هنجارها و رساندن پیام‌های ساز آن به آزادی‌خواهان سرتاسر گیتی است (دهقانی فیروزآبادی و رادفر، ۱۳۸۹: ۵۹).

دو. تقویت و حمایت از راهبرد مقاومت اسلامی در تقابل با سیاست‌های استکباری و سلطه‌گرانه ($S2+O2=SO4$): برسازی اندیشه مقاومت در انقلاب اسلامی ایران و گسترش این اندیشه به گروه‌های اسلام‌گرا در منطقه و دنیا، یکی از چالش‌های اساسی فراروی کشورهای غربی و رژیم صهیونیستی بوده است (نیاکوئی و ستوده، ۱۳۹۳: ۷۳) بر این اساس سلطه‌ستیزی به معنای مبارزه با استکبار، مقابله با نظام هژمونیک نیز ارزش دیگری است که هویت‌ساز دولت جمهوری اسلامی ایران بوده و الهام‌بخش سایر سلطه‌ستیزان در سطح بین‌المللی است (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۸: ۱۳۲) اهمیت این ارزش تا به آنجاست که در اصول دوم و سوم قانون اساسی و در قالب عباراتی همچون «نفی هرگونه ستمگری»، «برپایی قسط و عدل» و «نفی نظام سلطه و طرد استعمار» به آن اشاره شده است. در بیانات امام خمینی و رهبر انقلاب اسلامی نیز بر این اصل به عنوان یکی از شاخص‌های سیاست خارجی جمهوری اسلامی همواره تأکید شده است (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۶. سخنرانی در دیدار با نمایندگان هفتمین دوره مجلس شورای اسلامی)

سه. تقویت و جانبداری از نهضت بیداری اسلامی در جهان اسلام ($S1+O1=SO2$): مبانی اسلامی، انسانی و فرهنگی انقلاب اسلامی ایران بر ارزش‌هایی چون عدالت طلبی، مبارزه با استبداد و استعمار، حمایت از مظلومین، مستضعفین و محرومین و آگاهی بخشی به سایر ملت‌ها استوار است (حافظ نیا و همکاران ۱۳۹۱: ۱۷ و جمالزاده، ۱۳۹۱: ۶۷). تجلی اصل ۱۵۴ قانون اساسی در حمایت از جنبش‌ها و گروه‌های اسلام‌گرای است که علیه بیداد و ستم، استبداد و استکبار در حال مبارزه هستند. حمایت از نهضت‌های اسلامی نیز بر این مبنا انجام می‌شود که منافع و مصالح امت مسلمان مسلمانان مشترک است و نظام اسلامی در قبال تحقق آنها مسئولیت دارد (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۸: ۱۷۱).

چهار. طراحی و نهادینه کردن سبک زندگی اسلامی ($S2+O1=SO3$): مهمترین ویژگی و وجه تمایز انقلاب اسلامی در مقایسه با سایر انقلاب‌های دنیا، تفاوت در نگرش به انسان، جامعه، سیاست، حکومت و اقتصاد بود. اسپوزیتو به عنوان یکی از نظریه پردازان غربی که بر بازتاب‌های انقلاب اسلامی ایران تمرکز نموده است نیز در کتاب خود با تأکید بر ویژگی «اسلامی» در انقلاب ایران، بر این باور است که انقلاب ایران با تاسی از ایدئولوژی اسلامی، مدعی آوردن سعادت و خوشبختی برای تمام جهانیان است (اسپوزیتو، ۱۳۸۲: ۲۶۱). رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله خامنه‌ای نیز بر این ویژگی متمایز انقلاب ایران از سایر انقلاب‌ها تأکید می‌کند:

«انقلاب اسلامی ایران یک انقلاب همه جانبه است. مثل خود اسلام است، همان طوری که اسلام ابعاد معنوی و اخلاقی دارد، ابعاد الهی دارد، در عین حال ناظر به زندگی مردم است؛ بعد اقتصادی، بعد سیاسی، بعد اجتماعی در اسلام وجود دارد» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۳/۱۴)

پنج. معرفی قابلیت‌ها و نهادینه کردن الگوی مردم سالاری دینی به مثابه الگوی بدیل حکمرانی در جهان معاصر ($S2+O2=SO5$): نظام جمهوری اسلامی طی چهل سال گذشته همواره در پی ارائه و توسعه الگوی مردم سالاری دینی در سرتاسر جهان، برای نجات مردم از بدبختی و فراهم آوردن عزت و سربلندی برای آن‌ها بوده است (سدیدپور و همکاران، ۱۳۹۴: ۸۰) جمهوری اسلامی دولتی است با ماهیت اسلامی (در مقابل ماهیت عرفی و سکولار ملت-دولت مدرن که بر ملی‌گرایی استوار شده است) که مشروعیتش بر پایه ایدئولوژی اسلام شیعی است (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۸: ۱۳۱). رهبر معظم انقلاب در این باره بر این باورند که «حقیقت مردم سالاری دینی این است که یک نظام باید با هدایت الهی و اراده مردمی اداره شود و پیش رود» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۸۰/۸/۲۰).

شش. حاکم کردن سیاست‌های درون‌گرا (ناظر به توانمندی و ظرفیت‌های مادی و معنوی داخلی) بجای سیاست‌های برون‌گرا (ناظر به حمایت‌های بیگانگان) بر دستگاه حکمرانی و افکار عمومی جامعه ($S1+S2+O1+O2=SO4$): یکی از عواملی که

نقش تعیین‌کننده‌ای در اتخاذ سیاست‌های موفق و استفاده از فرصت‌ها و قوت‌ها در جمهوری اسلامی دارد، توجه به پیشرفت و توسعه با نگاهی درون‌نگر است. مزیت این نقش این است که علاوه بر شکل‌گیری دولت‌الگو و سرمشق در سطح بین‌المللی، کمترین سطح درگیری را در روابط بین‌الملل نیز ایجاد می‌کند. (جعفرزاده بهابادی و خلیلی، ۱۳۹۲: ۳۱). مقام معظم رهبری معتقدند در مقابل اندیشه نگاه به بیرون برای حل مسائل و معضلات کشور و در مواجهه و مقابله با تهاجم و تهدیدهای خارجی، اندیشه تقویت ساختار درونی، جایگزینی مناسب برای توسعه، رشد، پیشرفت و کارآمدی کشور و نظام است. از دیدگاه ایشان، تنها راه ریشه کن کردن مشکلات پیش رو و مصون ماندن از تکانه‌های طبیعی و مصنوعی نه در نگاه به بیرون بلکه در تکیه به داخل و استفاده از ظرفیت‌های درون‌زای داخلی است (قربانی و پروانه، ۱۳۹۵: ۱۱۰).

۲-۳. استراتژی‌های ناظر بر قوت‌ها و تهدیدهای انقلاب اسلامی (ST)

در اجرای این راهبرد سازمان، نهاد یا دولتها سعی دارند تا با استفاده از مزیت‌های درونی خود برای بی‌اثر نمودن و یا جلوگیری از تاثیر تهدیدات بیرونی، سازوکارهایی را در پیش می‌گیرند و تهدیدات را خنثی نمایند یا به کمترین حد خود برسانند. با توجه به نقاط «قوت داخلی و تهدیدهای بیرونی» انقلاب اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم، راهبردهای پیشروی انقلاب اسلامی چنین است:

یک. اهتمام فکری و تقیید عملی مسئولان بر شاخص‌های انقلابی‌گری در محیط داخلی و بین‌المللی ($S1+T1=ST1$): رهبر معظم انقلاب، انقلابی بودن را در کنار مسلمانی و عمق تاریخی سه ویژگی هویتی ملت ایران می‌دانند (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۹۶/۳/۲۳) و بارها از انقلابی‌گری به‌عنوان راهبرد اساسی برای مقابله با تهدیدات، آفات و چالش‌های انقلاب و نظام یاد کرده‌اند. ایشان شاخص‌هایی نظیر «پایبندی به مبانی و ارزش‌های اساسی انقلاب»، «هدف‌گیری آرمان‌های انقلاب و همت بلند برای رسیدن به آنها»، «پایبندی به استقلال همه‌جانبه کشور»، «تقوای دینی و سیاسی»، «شناخت و حساسیت در برابر کار و نقشه دشمن و عدم تبعیت از آن» را از جمله شاخص‌های انقلابی‌گری می‌دانند (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۹۵/۳/۱۴). رهبر معظم انقلاب همواره تاکید بر تداوم انقلابی‌گری و روحیه انقلابی از سوی مسئولان نظام و مردم تاکید دارند (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۹۶/۶/۳۰). ایشان انقلابی‌گری را در چارچوب ارزش‌های و ارکان نظام مشروع دانسته و بر این باورند که انقلابی‌گری با این مفهوم نه تنها ویرانگر نیست که «یک مشی صحیح و عاقلانه و پُرانگیزه و پُر امید و شجاعانه به سمت اهداف والا است» (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۹۷/۳/۷).

دو. تبیین نمودن و برجسته کردن کارآمدی (هویتی، امنیتی، سیاسی، فرهنگی و علمی) نظام جمهوری اسلامی در مقابل جنگ روانی دشمنان ($S1+S2+S3+S4+S5+S6+T2=ST2$):

عملیات روانی تاثیرگذاری بر عقاید، نگرش‌ها، احساسات، عواطف و رفتارها در راستای اهداف مورد نظر و تعیین شده مخاطبان می‌باشد که در این راه از ابزارهای تبلیغی، نظامی، اقتصادی و سیاسی بهره برداری می‌شود (فرخی و شهبازی، ۱۳۹۵: ۱۰۴-۱۰۷). عملیات روانی به شیوه‌های گوناگونی چون تبلیغات، شایعه، انواع ترور (فیزیکی شخصیتی و ...) اقناع‌سازی، اغوا و فریب، تشکیک، تهدید، تحقیر، تطمیع، سانسور، شست‌شوی مغزی و .. بر مخاطب خود تاثیر می‌گذارد (لشکریان، روشنی، ۱۳۹۲: ۱۳۳).

مهمترین محورهای عملیات روانی دشمن از نظر مقام معظم رهبری شامل موارد زیر می‌شود:

- «مرعوب نمودن مسئولان، شخصیت‌های سیاسی و نخبگان کشور
- تضعیف اراده عمومی مردم
- تغییر درک صحیح مردم از واقعیت‌های موجود جامعه
- سلب اعتماد ملت از مسئولان کشور
- ترویج شایعه به کارگیری ابزار نظامی و خشونت علیه ملت ایران

- تحریم و فشار اقتصادی
- عوض کردن جای متهم و مدعی با ابزار تبلیغاتی و رسانه ای،
- ترساندن ملت های منطقه از ملت ایران و انقلاب اسلامی
- دامن زدن به اختلافات مذهبی، قومی، جناحی، سیاسی و رقابت های صنفی» (متقی، ۱۳۸۴: ۷).

سه. بصیرت افزایی مداومِ فکری سیاسی شهروندان در مقابله با تهدیدهای و تطمیعی‌های دشمنان ($S2+T2=ST3$):

بصیرت به معنای فهم و درک عمیق حقایق است که قدرت تحلیل و تشخیص و حرکت آگاهانه را بالا می برد و زمینه تشخیص حق از باطل و انتخاب راه درست از نادرست را برای انسان فراهم می کند (حاجی صادقی، ۱۳۹۳: ۱۴؛ شمولی، رشید حفظ آبادی و یعقوبی، ۱۳۹۴: ۱۵۰). که هم در آیات قران (آیات ۲۹ و ۶۵ سوره انفال) و هم در روایات بر شاخص های آن تاکید شده است (امیری، علوی وفا و صادقی، ۱۳۹۵: ۱۳۳). مقام معظم رهبری بصیرت را قطب نمای حرکت صحیح در اوضاع پیچیده اجتماعی دانسته و هدف اصلی بصیرت افزایی را کاستن از تاثیرات مخرب دشمن در عملیات روانی و جنگ نرم دشمن و دادن قدرت تمیز حق از باطل می دانند و از این رو آن را ابزاری استوار برمی شمارند که سبب کند شدن همه تیغ‌های دشمن می‌شوند (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار عمومی مردم چالوس، ۱۳۸۸).

چهار. فعال نمودن جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی در مقابل تهاجم فرهنگی دشمنان ($S1+S3+T1=ST4$): از آنجایی که انقلاب اسلامی ایران به عنوان یک انقلاب فرهنگی در دنیا شناخته شده است، تقویت جبهه فرهنگی انقلاب و نظام اسلامی از ابتدای پیروزی انقلاب مد نظر رهبران و تدوین کنندگان ساختارها و نهادهای انقلابی بوده است. عرصه‌هایی مهم تولید علم، سبک زندگی، آموزش و پژوهش، فرهنگ عمومی، مهندسی فرهنگی، حوزه‌های مهم فرهنگی هستند که در عرصه فعالیت فرهنگی باید آنها را مد نظر قرار داد (حکم رهبر انقلاب برای آغاز شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۳). از این رو ساخت آثار هنری مرتبط با موضوعات ارزشی، برگزاری جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها و محافل هنری مرتبط با دغدغه‌های فرهنگی کشور، تاسیس و حمایت از نهادهای انقلابی- فرهنگی که به ساخت آثار هنری به ویژه ساخت فیلم و سریال در زمینه مسائل فرهنگی انقلاب اسلامی می پردازند، تاسیس شبکه های تلویزیونی درون مرزی و برون مرزی که دغدغه مسائل فرهنگی را دارند، حمایت از گروه‌های دانشجویی فعال در زمینه مسائل فرهنگی، انتشار کتاب، ماهنامه و فصلنامه مرتبط با دغدغه های فرهنگی و مواردی از این دست در دستور کار نهادهای متولی امور فرهنگی باید قرار گیرد.

پنج. اقلان افکار عمومی مبنی بر جنگ نرم دشمنان و بسیج منابع و امکانات در مقابل آن ($S1+S3+T1=ST4$):

جنگ نرم عبارت است از هرگونه اقدام روانی و تبلیغات رسانه‌ای که جامعه یا گروه هدف را نشانه می گیرد و با هدف قرار دادن تفکر و اندیشه ملت ها، سبب گسست فکری و سست نمودن مبانی فکری و فرهنگی جامعه هدف می شود و بدون درگیری نظامی، رقیب را به انفعال یا شکست وامیدارد (ملکی و حاتمی، ۱۳۹۲: ۶۶). هدف جنگ نرم تاثیرگذاری بر انتخاب ها، فرایند تصمیم گیری و الگوهای رفتاری حریف و در نهایت سلب هویت‌های فرهنگی است و به دلیل ماهیت غیرعینی و نامحسوس تهدیدات نرم، فاقد عکس العمل هستند (عیوضی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۵). مقام معظم رهبری هدف دشمن از جنگ نرم علیه ایران را القا ترس، ناامیدی و اندوه به ملت ایران می دانند (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۹۷/۱۲/۶) ایشان بر نقش هنرمندان و اهالی فکر و نظر در مقابله با این جنگ تاکید دارند (بیانات رهبر معظم انقلاب، ۱۳۹۶/۱۰/۲۲ و ۱۳۹۷/۸/۲۵).

۳-۳. استراتژی ناظر بر ضعف‌ها و فرصت‌های انقلاب اسلامی (WO)

در اجرای این راهبردها تلاش می شود از فرصت‌های بیرونی برای جبران ضعف های داخلی بهره برداری می شود. در واقع، سازمان‌ها، نهادها و دولت‌ها از امتیازاتی که در فرصت‌ها وجود دارد در جهت جبران نقاط ضعف داخلی استفاده می‌کنند و می‌کوشند ضعف‌های داخلی خود را بپوشانند. برای مثال، برخورداری کشور از منابع غنی طبیعی و یا تقاضای خارجی برای خرید یک محصول (اقتصادی)، و همچنین توان تاثیرگذاری و نفوذ بر جریان‌های فکری، سیاسی و اجتماعی گروه‌ها و

شهروندان سایر کشورها مشمول بکارگیری این استراتژی است. با توجه به نقاط «ضعف داخلی و فرصت‌های بیرونی» انقلاب اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم، راهبردهای پیشروی انقلاب اسلامی چنین است:

یک. بکارگیری پتانسیل‌های ایجاد شده از عمق استراتژیک جمهوری اسلامی در جهان اسلام و آمریکای لاتین به منظور همگرایی (O1+O2+W4+W5:WO1): عمق استراتژیک دارای وجوه جغرافیایی، سیاسی، اقتصادی و امنیتی نظامی است. ولی به طور کلی عمق استراتژیک عبارت است از هر چیزی که نقطه قوت برای کشوری و نقطه تهدید برای کشور رقیب محسوب شود و بتواند نقش بازدارندگی را برای کشور دارنده آن، بازی کند (بیانات رهبر معظم انقلاب، 17/6/1387). بسیاری بر این باورند که «عمق استراتژیک جمهوری اسلامی» از منطقه‌ی «غرب آسیا» فراتر رفته و شمال آفریقا را نیز دربر گرفته است (پورغلامی، ۱۳۹۳) علاوه بر کشورهای اسلامی، جمهوری اسلامی می‌تواند با توجه به دارا بودن دیدگاه‌های مشترک با کشورهای آمریکای لاتین در زمینه ساختار ناعادلانه نظام بین‌الملل، یک جانبه‌گرایی ابرقدرت‌ها، سیاست‌های سلطه‌ستیزانه، و ضد امپریالیستی و همچنین استقلال‌خواهی و عدالت‌گرایی به تعمیق عمق استراتژیک خود در این منطقه بپردازد (دهقانی فیروزآبادی، زورزاده، ۱۳۹۴: ۱۶۲). استکبارستیزی، همکاری‌های اقتصادی و نیز بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی می‌تواند به عنوان عوامل توسعه عمق استراتژیک ایران در این منطقه مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

دو. استفاده از ظرفیت‌های اقتصاد مقاومتی به منظور فعال کردن دیپلماسی اقتصادی در جهت افزایش مبادلات اقتصادی با کشورهای همسایه و دوست (O1+O2+W4+W5:WO2): اقتصاد مقاومتی بنیانی نظری و عملی برای مدل‌سازی گونه‌های ویژه از اقتصاد است که فعالانه خود را در مواجهه با تحریم‌ها آماده می‌سازد. در این چنین فضایی تحریم دیگر نه یک تهدید بلکه فرصتی برای پیاده‌سازی روندهایی در جهت پیشرفت اقتصادی محسوب می‌شود (حسین پور و محمدی سیاهبوسی، ۱۳۹۵: ۱۲۴) مهمترین ویژگی اقتصاد مقاومتی تداوم رشد اقتصادی در شرایط فشارهای بیرونی همانند تحریم، دشمنی و خصومت‌های شدید است (حسین پور و محمدی سیاهبوسی، ۱۳۹۵: ۱۲۷). ایران از نظر ژئوپلتیک در محل پیوند قاره‌های آسیا، اروپا و آفریقا قرار داشته و از طرفی دیگر محل اتصال مناطق آسیای میانه، قفقاز و روسیه به جنوب آسیا، شبه قاره هند، آسیای جنوب شرقی و خاورمیانه است. ایران با پانزده کشور مرز آبی و خشکی دارد. ایران یکی از اعضای فعال جنبش عدم تعهد است که دوسوم کشورهای جهان را شامل می‌شود. با توجه به این ظرفیت‌ها ایران این پتانسیل را دارد که با آگاهی از موقعیت اقتصادی و شناخت بازارهای هدف به افزایش صادرات کشور و حضور اقتصادی موثر آن در بازارهای خارج و نیز تسلط اقتصادی بر این بازارها کمک کند. در واقع کارویژه اصلی دیپلماسی اقتصادی شناخت این بازارهاست (سمیعی نسب، ۱۳۹۳: ۱۳۸). فراتر از این با تعریفی آرمان‌گرایانه از اقتصاد مقاومتی می‌توان آن را به رویکردی تعریف نمود که در آن ما در پی تبدیل به یک اقتصاد ایده آل در منطقه هستیم. اقتصادی مبتنی بر الگوی اسلامی که بتواند برای جهان اسلام الگو، الهام بخش و کارآمد باشد و زمینه ساز تشکیل «تمدن بزرگ اسلامی» گردد (فشاری و پورغفار، ۱۳۹۳)

سه. بکارگیری ظرفیت‌های ناشی از قدرت نرم جمهوری اسلامی در محور مقاومت و حامیان بیداری اسلامی: هدف اصلی قدرت نرم، اطلاع‌رسانی یا نفوذ بر افکار عمومی سایر کشورها با بهره‌گیری از ابزارهایی چون رسانه‌های مکتوب، فیلم، و مبادلات فرهنگی است. مولفه‌های قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران، بیش از هرچیز بر آموزه‌های دینی و معنوی استوار است. انقلاب اسلامی یکی از الگوهای تجلی قدرت نرم اسلام در عصر حاضر محسوب می‌شود (نجاتی فرد و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۴). جمهوری اسلامی ایران با برخورداری از منابع قدرت نرمی چون فرهنگ مقاومت و روحیه شهادت طلبی، فرهنگ عاشورا، فرهنگ ملی جذاب و غنی، فرهنگ استکبارستیزی و آرمان‌های عدالتخواهانه و همچنین ارائه عملی حکومت اسلامی در قالب مردم‌سالاری دینی به گونه‌ای موثر می‌تواند از سوی سایر جنبش‌های مقاومت اسلامی الگوبرداری شود (ناظمی اردکانی و خالدیان، ۱۳۹۷: ۶۰ و نجاتی فرد و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۱۴-۱۱۶). پیام، اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی عامل راه‌گشا و به عنوان نمونه و الگوی موفق برای جنبش‌های اسلامی در جهت رهایی از زیر یوغ استبداد و استکبار و نیز احیای هویت اسلامی و بیداری اسلامی در سطح منطقه و جهان اسلام است (شعبانی سارویی، ۱۳۹۲: ۸۵).

۳-۴. استراتژی ناظر بر ضعف‌ها و تهدیدهای انقلاب اسلامی (WT)

ناظر بر راهبردهایی است که برای به حداقل رساندن زیان‌های ناشی از تهدیدهای خارجی و نقاط ضعف داخلی می‌باشد. در این استراتژی، هدف دولت‌ها کم کردن نقاط ضعف داخلی و پرهیز از تهدیدات ناشی از محیط خارجی است. کشوری که بیشترین عوامل مخاطره آمیز برایش در این دسته راهبرد باشد وضعیت مناسبی ندارد و سعی می‌کند از قرار گرفتن در چنین شرایطی جلوگیری کند (علی احمدی و همکاران، ۱۳۸۲: ۲۴۷-۲۵۰، خواجه‌جو و همکاران، ۱۳۹۳). با توجه به نقاط «ضعف داخلی و تهدیدهای بیرونی» انقلاب اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم، راهبردهای پیشروی انقلاب اسلامی چنین است:

یک. ضرورت توانمندسازی نظام اقتصادی کشور به منظور بهبود وضعیت معیشتی مردم و مقابله با تحریم‌های دشمنان با کاربست سیاست‌های اقتصاد مقاومتی ($W4+W5+T2=WT1$): یکی از راهکارهای اصلی آمریکا پس از انقلاب برای مقابله با انقلاب اسلامی ایران، استفاده از ضعف‌های اقتصادی ایران و اعمال تحریم اقتصادی بر ملت ایران برای مجبور نمودن نظام اسلامی به تغییر رفتار می‌باشد. تحریم هنگامی می‌تواند اثرگذار باشد که علاوه بر اقتصاد یک کشور، سیاست آن را نیز تحت تاثیر قرار دهد (ولی زاده، ۱۳۹۰: ۳۵۸) تحریم زمانی می‌تواند کارساز باشد که زمینه‌های داخلی برای اثرگذاری آن آماده باشد. وابستگی به صادرات یک کالای خاص و مقاصد صادراتی سبب می‌شود که در صورت کارشکنی در صادرات آن محصول، بخش‌های بزرگی از تولید و اشتغال و درآمدهای ارزی یک کشور دچار آسیب گردد. در واقع محدودیت تعداد کالاها و مقاصد صادراتی سبب افزایش خطر در تجارت بین الملل می‌شود. پس تنوع بخشی به محصولات صادراتی و نیز تنوع در مقاصد صادراتی و مشتری‌ها سبب کاهش آسیب پذیری اقتصاد کشور می‌گردد. علاوه بر این وابستگی به واردات کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای از مبادی خاص نیز سبب آسیب‌زا شدن اقتصاد یک کشور می‌گردد (عزتی و سلمانی، ۱۳۹۳: ۱۷۱ و سمیعی نسب، ۱۳۹۳: ۱۲۹-۱۳۱) از اینرو، حمایت از تولیدات داخلی و قطع وابستگی به صادرات نفت از مهمترین عوامل پیشرفت در اقتصاد مقاومتی در جهت مقابله با تحریم‌های اقتصادی است. در واقع کاهش و قطع وابستگی کشور به نفت و نیز واردات کالاها خاص سبب ایجاد مانع محکم در مقابل اثرگذاری تحریم‌ها بر اقتصاد کشور خواهد شد.

نتیجه گیری

خوانش سیاسی بیانیه گام دوم بر این نکته تاکید دارد که نقاط قوت و فرصت پیشروی حرکت انقلاب اسلامی در مسیر تمدن‌سازی نوین اسلامی در مقایسه با نقاط ضعف و تهدید به مراتب بیشتر است. شناخت قوت‌ها و ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها زمینه‌ای را فراهم می‌سازد که دولتمردان و افکار عمومی با برنامه‌ریزی دقیق و آگاهی جمعی بتوانند با هزینه‌ای کمتر، بیشترین منافع را در راستای اهداف عالی انقلاب اسلامی - تمدن نوین اسلامی - محقق سازند. تحلیل سیستماتیک نقاط قوت و ضعف و همچنین فرصت و تهدید انقلاب اسلامی در محیط داخلی و نظام بین الملل راهبردهایی برای عینیت یافتن تمدن نوین اسلامی پیشنهاد می‌دهد. با این حال، پیشنهاد نویسندگان به تصمیم‌سازان، تصمیم‌گیران و کارگزاران جمهوری اسلامی، در نظر گرفتن سناریوهای چهارگانه محتمل از تحلیل سیستماتیک بیانیه گام دوم با محوریت استراتژی قوت - فرصت انقلاب اسلامی با مبنا قرار دادن راهبردهای زیر است:

یک. صدور مبتنی بر عقلانیت آرمانها و ارزش‌های انقلاب اسلامی (SO1)

دو. تقویت و حمایت از راهبرد مقاومت اسلامی در تقابل با سیاست‌های استکباری و سلطه‌گرانه (SO2)

سه. تقویت و جانبداری از نهضت بیداری اسلامی در جهان اسلام (SO3)

چهار. طراحی و نهادینه کردن سبک زندگی اسلامی (SO4)

پنج. معرفی قابلیت‌ها و نهادینه کردن الگوی مردم سالاری دینی به مثابه الگوی بدیل حکمرانی در جهان معاصر (SO5)

شش. حاکم کردن سیاست‌های درون‌گرا (ناظر به توانمندی و ظرفیت‌های مادی و معنوی داخلی) بجای سیاست‌های برون‌گرا

(ناظر به حمایت‌های بیگانگان) بر دستگاه حکمرانی و افکار عمومی جامعه (SO6)

منابع

۱. اسپوزیتو، جان (۱۳۸۲)؛ **انقلاب اسلامی ایران و بازتاب جهانی آن**، ترجمه ی: محسن مدیرشانه چی، تهران: انتشارات مرکز بازشناسی اسلام و ایران.
۲. امیری، ابوالفضل، حمید علوی وفا و محسن صادقی (۱۳۹۵). «بررسی نقش فرهنگ دینی در مدیریت بحران های سیاسی» **مدیریت بحران**. سال هشتم. شماره ۳۰. زمستان. ۱۱۱-۱۴۲
۳. بهروزی لک، غلامرضا، قربانی فاطمه (۱۳۹۳) «فرصت ها و چالش های جهانی شدن بر هویت نسل سوم انقلاب اسلامی و راه کارهای مقابله با آن بر اساس روش تحلیل SWot» **پژوهش های سیاست اسلامی**، پاییز و زمستان ۱۳۹۳. دوره ۲. شماره ۶. ص ۴۱ تا ۸۶. ص ۶۵
۴. پورغلامی، محمد (۱۳۹۳)؛ «هراس غرب از عمق استراتژیک ایران»، ۱۳۹۳/۷/۲۸
farsi.khamenei.ir/others-note?id=27938
۵. پیرس، جان و ریچارد کنت رابینسون (۱۳۹۳)؛ **برنامه ریزی و مدیریت استراتژیک**، ترجمه ی: سهراب خلیلی شورینی، هرات: یادواره کتب.
۶. جعفرزاده بهابادی، حسن و محسن خلیلی (۱۳۹۲)؛ «بازنمایی الگوی صدور انقلاب در اندیشه سیاسی رهبر معظم انقلاب اسلامی ۱۳۶۸-۱۳۸۸» **پژوهشنامه انقلاب اسلامی**، سال دوم. ش ۸. پاییز. صص ۳۵-۴۹
۷. جمالزاده، ناصر (۱۳۹۱)؛ «قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران و نظریه صدور فرهنگی انقلاب (با تاکید بر بیداری اسلامی در منطقه)». **پژوهشنامه انقلاب اسلامی**، سال اول. ش ۴. پاییز ۱۳۹۱. صص ۶۱-۸۶
۸. حاجی صادقی، عبدالله (۱۳۹۳)؛ **بصیرت، چپستی چرایی و چگونگی**. قم: انتشارات زمزم
۹. حافظ نیا، محمد رضا و زهرا احمدی پور و چمران بویه، (۱۳۹۱)؛ «انقلاب اسلامی و پیدایش ژئوپلیتیک جدید ایران»، **پژوهشنامه انقلاب اسلامی**، سال دوم ش ۵ زمستان ۱۳۹۱. صص ۱-۳۳
۱۰. حسین پور، داوود و حمیدرضا محمدی سیاهبوسی (۱۳۹۵)؛ «سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی برای برون رفت از بحران» **فصلنامه سیاست های مالی و اقتصادی**. سال چهارم. ش ۱۶. زمستان. صص ۱۲۱-۱۵۰
۱۱. حسینی، سیدرضا (۱۳۹۰)؛ «الگوی مردم سالاری دینی و نسبت آن با بیداری اسلامی»، **جستارهای سیاسی معاصر**، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. سال دوم. ش ۲. پاییز و زمستان. صص ۱-۱۷
۱۲. خانی، حسین (۱۳۹۳)؛ «امت گرایی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران؛ تطبیق دکترین های «ام القری» و «تعامل فزاینده»». **فصلنامه پژوهش های راهبردی سیاست**، شماره ۸ سال دوم. بهار ۹۳. صص ۹-۳۰
۱۳. خواجوی، پیمان، مجید مهاجرانی و طیبیه دومانلو (۱۳۹۳)؛ «بایسته های استراتژیک ایران در مقابل داعش: تحلیلی بر اساس مدل سوات»، **گروه روندهای فکری مرکز مطالعات استراتژیک خاورمیانه**
<https://www.cmess.ir/Page/View/2015-03-16/35/> **بایسته های-استراتژیک-ایران-**
در-مقابل-داعش-تحلیلی-بر-اساس-مدل-SWOT
۱۴. دهقانی فیروز آبادی، جلال (۱۳۸۵)؛ **سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران**، تهران: سمت.

۱۵. دهقانی فیروز آبادی، جلال و رادفر، فیروزه (۱۳۸۹)؛ **الگوهای صدور انقلاب در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران**، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق ع
۱۶. دهقانی فیروز آبادی، جلال و فیروزه دادفر (۱۳۸۸)؛ «الگوی صدور انقلاب در سیاست خارجی دولت نهم» **دانش سیاسی**، دوره ۵، شماره ۲ - شماره پیاپی ۱۰، پاییز و زمستان ۱۳۸۸، صفحه 123-150
۱۷. دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال و غلامعلی زوارزاده (۱۳۹۴)؛ «سیاست خارجی ایران در آمریکای لاتین با تاکید بر کشورهای آلبا و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، **آفاق امنیت**، سال هشتم، ش ۲۷، تابستان، صص ۱۵۵-۱۸۰
۱۸. دیوید، فرد آر، (۱۳۸۹)؛ **مدیریت استراتژیک**، ترجمه علی پارسائیان و سید محمد اعرابی. تهران: انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ هجدهم.
۱۹. سدیدپور، سعیده سادات و محمد ابراهیمی سنجقی و حسین شیرازی (۱۳۹۴)؛ «الگوی حکومت مردم سالاری دینی مبتنی بر بیانات مقام معظم رهبری»، **فصلنامه مدیریت اسلامی**، سال ۲۳، ش ۳، پاییز: صص ۷۱-۹۴
۲۰. سمیعی نسب، مصطفی (۱۳۹۳)؛ «دیپلماسی اقتصادی: راهبرد مقابله با تحریم‌های اقتصادی در منظومه اقتصاد مقاومتی»، **آفاق امنیت**، سال هفتم، ش ۲۵، زمستان، ۱۴۷-۱۱۵
۲۱. شایسته، مهدی و غلامرضا عراقی (۱۳۹۴)؛ «ارزیابی سیاستگذاری‌های صدور انقلاب اسلامی ایران از منظر ماتریس سوات»، **فصلنامه پژوهشنامه انقلاب اسلامی**، سال چهارم، ش ۱۷، زمستان ۱۳۹۴، صص ۷۵-۹۳
۲۲. شعبانی سارویی، رمضان (۱۳۹۲)؛ «قدرت نرم و هویت فرهنگی در جمهوری اسلامی ایران». **فصلنامه قدرت نرم**، ش ۳، صص ۷۹-۸۹
۲۳. شمولی، همت اله، موسی رشید حفظ آبادی و حسین یعقوبی؛ (۱۳۹۴). «بصیرت‌گرایی و بصیرت‌افزایی؛ راهبردی اساسی در مقابله با جنگ نرم»، **فصلنامه بصیرت و تربیت اسلامی**، سال دوازدهم ش ۳۵، صص ۱۴۷-۱۹۷
۲۴. صائمیان، آذرو رضا ازغنده (۱۳۸۶)؛ «چالش‌های ایران برای ورود به سازمان تجارت جهانی با استفاده از الگوی SWOT». **نشریه مدیریت**، شماره ۱۲۴-۱۲۵، صص ۲۱-۲۶
۲۵. عزتی، مرتضی و یونس سلمانی، (۱۳۹۳)؛ «بررسی آثار مستقیم و غیرمستقیم تحریم‌ها در رشد اقتصادی ایران با تاکید بر بخش خارجی». **فصلنامه آفاق امنیت**، سال هفتم، ش ۲۵، زمستان، صص ۱۴۹-۱۷۵
۲۶. علی احمدی، علیرضا و مهدی فتح الله و ایرج تاج الدین (۱۳۸۲)؛ **نگرشی جامع بر مدیریت استراتژیک (رویکردها، پارادایم‌ها، مکاتب، فرایندها، مدل‌ها و تکنیک‌ها)**، تهران: انتشارات تولید دانش، ۲۴۷ص
۲۷. **عمق استراتژیک جمهوری اسلامی ایران با نگاه به چشم‌انداز ۲۰ ساله**. ۱۳۸۷/۶/۱۷. farsi.khamenei.ir/others-article?id=9199
۲۸. عیوضی، محمد رحیم و محمود دامیار و ایوب دامیار (۱۳۹۵)؛ «مبانی جنگ نرم در اندیشه مقام معظم رهبری»، **حبل المتین**، ش ۱۴، بهار، صص ۲۴-۴۶
۲۹. فرخی، میثم و امین شهبازی (۱۳۹۵)؛ «شناسایی تکنیک‌های عملیات روانی رسانه‌های عربستانی علیه جمهوری اسلامی ایران در حادثه منا (مطالعه موردی سایت‌های هبری العربیه، کلمه و الشرق الاوسط)». **فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج**، سال نوزدهم، شماره ۷۰، بهار ۱۳۹۵، صص ۱۰۳-۱۲۸
۳۰. فشاری، مجید و جواد پورغفار (۱۳۹۳)؛ «بررسی و تبیین الگوی اقتصاد مقاومتی در ایران»، **مجله اقتصادی**، ش ۵ و ۶، مرداد و شهریور ۱۳۹۳، صص ۲۹-۴۰

۳۱. فوکو، میشل (۱۳۷۹)، ایران: روح یک جهان بی روح، ترجمه نیکو سرخوش و افشین جهان دیده، تهران نشر نی
۳۲. قربانی، مصطفی و محمود پروانه (۱۳۹۵)؛ «گفتمان ماندگاری انقلاب در آرای مقام معظم رهبری»، دوفصلنامه اندیشنامه ولایت، سال دوم. ش ۳. بهار و تابستان. صص ۹۹-۱۱۲
۳۳. گلکار، کوروش (۱۳۸۵) «راهنمای انجام مرحله سنجش وضعیت به روش سوات مناسب سازی تکنیک تحلیلی سوات برای کاربرد در طراحی شهری»، نشریه علمی پژوهشی شهرنگار، ش ۴۱ صص ۳
۳۴. لشکریان، حمیدرضا و مرتضی روشنی، (۱۳۹۲)؛ «تغییر رفتار و عملیات روانی در شبکه اجتماعی مجازی فیس بوک (با تکیه بر عوامل و منابع پنهان)» فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی-امنیتی دانشگاه جامع امام حسین ع. سال اول. ش ۴. زمستان. صص ۱۲۵-۱۴۰
۳۵. منقی، ابراهیم (۱۳۸۴)؛ «عملیات روانی و شاخص‌های جنگ‌های نامتقارن آمریکا علیه ایران»، همشهری دیپلماتیک، ش ۴۴. دوم فروردین. ص ۷
۳۶. مسعود، زهرا و احمد ساعی (۱۳۹۶)؛ «آینده پژوهی جامعه مدنی در جمهوری اسلامی با استفاده از روش ماترس SWOT». رهیافت‌های انقلاب اسلامی، دوره ۲. ش ۳۹. تابستان ۱۳۹۶. صص ۲۳-۴۲
۳۷. ملکی، سعید و داوود حاتمی (۱۳۹۲)؛ «جنگ نرم و راهکارهای مقابله با آن با الهام از دیدگاه مقام معظم رهبری»، مهندسی فرهنگی، سال هشتم شماره ۷۶. تابستان. صص ۶۵-۸۲
۳۸. نجاتی فرد، علیرضا و محمدرضا کمالی و سیدکاظم دلخوش، (۱۳۹۵)؛ «بررسی راهبردهای رسانه‌ای و فرهنگی دشمن در نبرد نرم علیه انقلاب اسلامی از منظر حضرت امام خامنه‌ای»، قدرت نرم، سال ششم. ش ۱۴. بهار. و تابستان. صص ۱۰۲-۱۲۸
۳۹. نیاکویی، سید امیر و علی اصغر ستوده (۱۳۹۳)؛ «ماهیت رویارویی نرم غرب با انقلاب اسلامی ایران در روند انقلاب‌های عربی ۲۰۱۱-۲۰۱۴»، پژوهشنامه انقلاب اسلامی، سال سوم. ش ۱۱. تابستان ۱۳۹۳. صص ۶۵-۸۰
۴۰. ولی زاده، اکبر (۱۳۹۰)؛ «رهیافت‌ها و نظریه‌های کارایی تحریم‌ها در اقتصاد سیاسی بین‌المللی»، فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران. ش ۱

41. Kangas, J.; Kurttila, M.; Kajanus, M.; Kangas, A. (2003), "Evaluating the management strategies of a forestland estate-the S-O-S approach", **Journal of Environmental Management**, 69, 349-358.

42. Orit Hazzan Einat Heyd-Metzuyanin Anat Even-Zahav Tali Tal Yehudit Judy Dori (2018). **Application of Management Theories for STEM Education; The Case of SWOT Analysis. SpringerBriefs in Education. SpringerBriefs in Education.**
[file:///C:/SWOT/\[Orit Hazzan et al.\] Application of Management The\(z-lib.org\)\[1754\].pdf](file:///C:/SWOT/[Orit Hazzan et al.] Application of Management The(z-lib.org)[1754].pdf)

43. SWOT Analysis; Raising Capacity of Your Organization . **Huamin Research Center**, School of Social Work, Rutgers University China Philanthropy Research Institute, Beijing Normal University Huamin Philanthropy Brochure Series – 2 September 2012

کنفرانس ملی

مؤلفه‌های تمدن‌ساز در بیانیه گام دوم انقلاب

